

משנה שבת פרק ב

Mishnah Shabbat, chapter 2

(1) With what may we kindle [the Sabbath lights], and with what may we not kindle [them; i.e., what may the wicks be made of and which oils may be used as fuel]? We may not kindle [them] with *lekhes* [the inner wool-like bark of a cedar tree], *hosen* [uncarded flax], *khallak* [an inferior grade of silk], a wick of *edan* [the inner wool-like bark of a willow tree], a desert wick [made from desert reed], seaweed, *zefet* [melted liquefied pitch] *sha'avah* [melted, liquefied wax; candles, however, are permitted], *kik* [cottonseed] oil, oil of burning [i.e., oil of *terumah* which was defiled and must be burned. Since the law clearly states (see Terumot 11:10) that a priest may benefit from defiled *terumah* while it is burning, we must therefore conclude, that this Mishnah is dealing with the case of a Festival falling on Friday. Since one must light the Sabbath candles before the Sabbath, necessitating one to light the oil on the Festival, he is burning defiled sanctified matter on the Festival, which is forbidden (see next Mishnah)]. We may not kindle

רבנו עובדיה מברטנורא

א במה מדליקין. נר של שבת. במה עושין פתילות ושמנים להדליק: **לא בלבש.** כמין צמר יש בארו בין הקליפה לעץ וקריו לכש: **בחוסן.** פשתן שאינו מנופץ: **בכלך.** פסולת של משי: **בפתילת האידן.** כמין צמר יש [בערבה] בין הקליפה לעץ: **בפתילת המדבר.** עלי עשב ארוך שגודלן אותם ומדליקין בהן: **בירוקה שעל פני המים.** כמין צמר שגדל בדופני הספינה ששהתה זמן מרובה במים. עד כאן פסול פתילות, מכאן ואילך פסול שמנים: **לא בזפת ולא בשעוה.** שלא יתן זפת נמש ושעוה ניתכת בנר במקום שמן וידליק. אבל לעשות כמין פתילה ארוכה שרגילין לעשות משעוה שרי: **ולא בשמן קיק.** שמן היוצא מגרעינים שבתוך הצמר גפן שקורין קוטון. ויש מפרשים קיקין דיונה, והוא עשב שעליו גדולים ונקרא בערבי כרו"ע, והשמן היוצא ממנו עב ביותר. ופתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהם מה טעם, מפני שהאור מסכסכת בהם, כלומר שאין האור נכנסת תוך הפתילה [אלא] סביב מבחוץ. ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם, לפי שאין נמשכין אחר הפתילה, ומתוך שאין הנר דולקת יפה חיישינן שמא יטה השמן על פי הנר ונמצא מבעיר. אי נמי שמא יניח הנר ויצא, ואנן קיימא לן דנר של שבת חובה: **ולא בשמן שריפה.** שמן של תרומה שנטמא. ואמאי קרי ליה שמן שריפה, והאיל ולשריפה עומד שהרי אסור באכילה. וביום טוב שחל להיות בערב שבת עסקינן, שכשמדליק הנר מבעוד יום נמצא שורף שמן טמא של תרומה ביום טוב, ואנן קיימא לן אין שורפין קדשים ביום טוב, דכתיב (שמות יב) והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו, ודרשינן קרא הכי, והנותר ממנו עד בוקר ראשון עד בוקר שני עומד ותשרפנו, שאין שורפים הנותר ביום טוב. והוא הדין לכל

with] tail fat, or *helev* [tallow]. Nahum the Madi said, We may kindle [them] with boiled *helev*; but the Sages say; Whether boiled or not, you may not kindle with it.

(2) One may not kindle [the Sabbath lamp] with oil of burning on Festivals [since one may not burn defiled sanctified matter on a Festival]. Rabbi Yishmael said: One may not light [it] with *itrán* [residue of tar which has a foul smell], for the honor of the Sabbath; but the Sages permit with all oils: with sesame oil, nut oil, radish oil, fish oil, gourd oil, *itrán*, and naphtha. Rabbi Tarfon said, One may light [it] with olive oil only.

(3) Whatever comes forth from a tree may not be used [as a wick] to light [the Sabbath lamp], except for flax, [stalks of flax are sometimes referred to as trees] and whatever comes forth from a tree cannot [itself] be defiled with *tumat ohalim*

רבנו עובדיה מברטנורא

שאר קדשים הטעונים שריפה: וחכמים אומרים אחר מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו. ותנא קמא נמי אמר ולא בחלב, כל חלב במשמע. אלא איכא בין חכמים לתנא קמא, דחד מנייהו סבר דשרי להדליק בחלב מבושל כשמערב בו שמן כל שהוא, וחד אוסר אפילו על ידי תערובת שמן. ולא נתברר לחכמי התלמוד מי משניהם האוסר ומי המתיר. והלכה כחכמים: **ב אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב.** טעמא דמתניתין דלעיל קאמר, מה טעם תנן ולא בשמן שריפה לפי שאין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב, שאין שורפין קדשים ביום טוב: **אין מדליקין בעטרן.** פסולת של זפת, וריחו רע ביותר, ומיהו נמשך אחר הפתילה יותר מן הזפת מפני שהוא רך, הילכך אלמלא מפני כבוד שבת היו מדליקין בו: **שומשמיין.** כך שמו בערבי, והוא זרע דק מתוק, ובארץ ישראל ממנו הרבה: **שמן צנונות.** שמן היוצא מזרע צנון: **פקיעות.** דלעת מדברית: **נפט.** מין זפת הוא ולבן וריחו רע. והלכה כחכמים שמדליקין בכל השמנים חוץ מאותן הפסולות שנמנו לעיל במתניתין, וחוץ משמן אפרסמון ונפט לבן, שכל אחד משני אלו השמנים הוא עף ושורף וחישינן שמא יניחנו ויצא. ועוד יש טעם אחר לאסור בשמן אפרסמון, גזירה שמא יסתפק ממנו מפני חשיבותו, וקיימא לן הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה: **ג כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו.** לעשות ממנו פתילה: **אלא פשתן.** דאקרי עץ כדכתיב (יהושע ב) ותטמנם בפשתי העץ, ואפילו הכי מדליקין בפתילה שעושים ממנו. וקנבוס וצמר גפן לאו יוצאין מן העץ ניגודו אלא מיני זרע הן, הילכך מדליקין בהן. ופשתן נמי מין זרע הוא ולא איצטרך לרבייה אלא משום

[a corpse enclosed by a tent; anything within that tent becomes defiled through *tumat ohel*. The Mishnah is dealing here with the status of the material of the tent itself], except linen [if the overhanging structure is of linen, it itself does become defiled]. [Regarding] a wick [made] of cloth which [measures exactly three by three fingers, (i.e., the minimum size of a cloth to be considered a vessel in order for it to be susceptible to becoming defiled)] was twisted [and in its twisted state measures less than three by three] but was not singed [in fire, thereby completing the process of the wick]: Rabbi Eliezer says, It is [may become] defiled, and one may not light [the Sabbath lamp] with it [when a Festival fell on Friday. Rabbi Eliezer maintains that the measurement is not diminished in its twisted state, thereby this cloth still has the status of a vessel; therefore, when he subsequently kindles it, he, in effect, reduces its measurement and consequently, he does change its status from that of a vessel to a non-vessel, resulting in *molad* — something being born or created on a Festival or Sabbath and not permitted to be handled as *muktzah*], therefore he is unable to properly kindle the wick by keeping the flame there until most of the protruding part of the wick is lit, since the wick is now *muktzah*]; [but] Rabbi

רבנו עובדיה מברטנורא

דאקרי עץ, דכתיב ותתנמם בפשתי העץ: אינו מטמא תומאת אהלים. אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כשאר בית ואינו טעון הזאה וטבילה, דאהל עצמו אינו מקבל טומאה אלא כלים שתחתיו: **אלא פשתן**. שהאהל עצמו טמא כדכתיב (במדבר יט) והזה על האהל, וילפינן אהל אהל ממשכן דכתיב ביה (שמות ט) ויפרוש את האהל על המשכן, ולא היה באהל משכן דבר יוצא מן העץ אלא פשתן כדכתיב (שם כו) עשר יריעות שש משור: **שקפלה**. כדרך שגודלין הפתילות: **הבהבה**. על השלהבת כדי שתהיה מחורכת ותדליק יפה. ובבגד שיש בו שלש אצבעות על שלש אצבעות מצומצמת עסקינן: **טמאה**. דקיפולה אינו מבטלה מתורת בגד הואיל ולא הבהבה: **טהורה**. דקיפולה ביטלה מתורת בגד והיא כאילו אין בה שלש על שלש, וכל פחות משלש על שלש טהור מלטמא לא בנגעים ולא בטומאת מת: **ואין מדליקין בה**. ביום טוב שחל להיות בערב שבת עסקינן דשייך ביה איסור מוקצה, ואין מסיקין בשברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו נולד, אבל בכלים מסיקין דהא חזו לטלטול. ודכולי עלמא אית להו המדליק צריך להדליק רוב היוצא מן הפתילה חוץ לנר קודם שיטלק ידיו, הלכך טעמא דרבי אליעזר דאמר אין מדליקין בה, קסבר קיפולה לא ביטלה מתורת כלי, וכי אדליק בה פורתא כיון דשלש על שלש מצומצמות היו הוה ליה שבר כלי, דפחות משלש על

Akiva says, It is clean [the twisting process of the wick does reduce the measurement and, as such, this wick loses its status of vessel and cannot become defiled], and [since it lost its status of vessel before the Festival]

one may [therefore] light with it.

(4) [A lamp sometimes contained two

sections 1) the wick holder which had a small area for oil, just enough to keep the lamp alight and 2) an additional reservoir suspended above and pierced at its bottom, from which dripped oil into the wick holder, ever so slightly. States Mishnah (4):] A person may not pierce an eggshell, fill it with oil, and place it over the mouth of a lamp, in order that it should drip [and use it as a Sabbath lamp, being that the two sections are not connected one may come to remove some oil from the reservoir, thereby reducing the amount of time the lamp will burn, an act considered to be as extinguishing which is forbidden on the Sabbath] and even if it is of earthenware pottery [i.e., not even a pottery shell may be used in this manner, even though oil placed in earthenware causes the oil to become repugnant; thereby reducing the risk that one may come to remove oil from it on the Sabbath]; but Rabbi Yehudah permits it. But if the potter joins it [i.e., the two sections] beforehand [before the Sabbath], it is permitted, because it is one utensil [and therefore the person will realize that by removing some oil, he is in effect extinguishing]. A person may not fill a dish of oil, place it at the

רבנו עובדיה מברטנורא

שלוש לאו כלי הוא, וכי מדליק בידים להשלים רוב היוצא נמצא שמדליק בשבר כלי שנשבר ביום טוב, דכי אמרינן מסיקין בכלים דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת. ורבי עקיבא אומר מדליקין בה, קסבר קיפולה ביטלה מתורת כלי מכי קיפלה מערב יום טוב, דאין גודלין פתילה ביום טוב, ונמצא שאין כאן שבר כלי שנשבר ביום טוב הלכך מדליקין בה. והלכה כרבי עקיבא: **ד שופרת של ביצה**. הקליפה הקשה העליונה שהביצה מונחת בתוכה: **בשביל שתהא מנספת**. טפה טפה לתוך הנר. וטעמא, גזירה שמא יסתפק ממנו, וכיון שהקצהו לנר חייב משום מכבה: **אפילו היא של חרס**. דמאיס אפילו הכי גזרינן, שכיון שאין הפתילה הדולקת בתוך הכלי שיש בו השמן אתי לאסתפוקי מיניה, דסבר אין כאן משום מכבה: **ורבי יהודה מתיר**. דלא גזר דילמא אתי לאסתפוקי מיניה, שהרי הוא רואה השמן נוטף על הפתילה שתחתיו: **אם חברה היוצר מתחלה** כו'. והוא הדין אם חיברה בעל הבית בסיד או בחרסית מערב שבת ליכא למיחש, דמשום איסורא דשבת בדיל מיניה: **ויתן ראש הפתילה**. שהוא יוצא מן הצד לשאוב השמן ונמשך דרך הפתילה לראש הדולק. ואשמעינן מתניתין

עקיבא אומר, טהורה, ומדליקין בה: **ד לא יקב אדם שופרת של ביצה ומלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנספת, אפלו היא של חרס**. ורבי יהודה מתיר. אבל אם חברה היוצר מתחלה, מתר, מפני שהוא כלי אחד. לא ימלא אדם קערה של שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה,

side of a lamp, and put the wick end in it so that it should draw; but Rabbi Yehudah permits it.

(5) If one extinguishes a lamp [on Sabbath] because he is afraid of non-Jews [i.e., idol worshippers who didn't allow lamps to be lit on their

holiday], robbers [who might take notice of him because of the light], or an evil spirit [i.e., a person with a severe life threatening depression, who gets relief by sitting in the dark] or for the sake of one who is ill [and in mortal danger], so that he should sleep, he is exempt [for desecrating the Sabbath]. If [because] he would spare the lamp [he fears the lamp will crack from the heat], the oil [i.e., he wants to save some oil], or [to spare] the wick, he is liable [even though it is a *melakha sh'eina tzricha l'gufa* — a forbidden labor performed not for its defined purpose; i.e., he is extinguishing the flame not for the purpose of putting out the fire, but rather, to save the oil]. Rabbi Yose exempts him in all cases [since he maintains the view of Rabbi Shimon (Shabbat 32b) that a *melakha sh'eina tzricha l'gufa* is not liable], except in the case of the wick, because he makes charcoal

רבנו עובדיה מברטנורא

פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בשפופרת של ביצה ובחרס ובקערה, דאי אשמועינן שפופרת של ביצה, בהא קאמרי רבנן, דכיון דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מינה, אבל של חרס דמאים אימא מודו ליה לרבי יהודה. ואי אשמועינן של חרס, בהא קאמר רבי יהודה, אבל בההיא אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמועינן הני תרתי, בהא קאמר רבי יהודה, מפני שהשפופרת של ביצה וחרס מונחים בתוך חלל הנר למעלה ולא מפסיק מידי בין הנר ובינם וליכא למגזר שמא יסתפק דבדיל מיניה, אבל בקערה דמפסקת, שהרי אצל הנר מונחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא, אימא מודה דנגזור. ואי אשמועינן בההיא, בההיא קאמרי רבנן, אבל בהנך תרתי מודו לרבי יהודה, צריכא. והלכה כחכמים: ה' מפני גוים. כגון פרסיים שאין מניחין להדליק אור ביום אידם אלא בבית עבודת כוכבים שלהם: מפני לסטים. שלא יראו שיש שם אדם ויבואו עליו: מפני רוח רעה. השורה עליו, וכשאינו רואה נוח לו. ורמב"ם פירש רוח רעה מין ממני החולי הבא לבעלי המרה השחורה שלא ינוחו אלא כשישבו בחושך ובהסתרה מבני אדם ואם בשביל החולה שישן פטור. האי חולה שיש בו סכנה הוא, דאילו מכבה בשביל חולה שאין בו סכנה חייב למאי דסבר האי תנא דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. וכן מפני גוים מפני לסטים מפני רוח רעה, כולוהו אית בהו סכנה. ובדין הוא דלתני בהו מותר, אלא משום דבעי למתני סיפא חייב, תנא רישא פטור: כחם על הפתילה חייב. ואע"ג דינו צריך לגוף הכיבוי אלא לצורך דבר אחר שלא תדלק הפתילה או שלא יפקע הנר, חייב, דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה: פטור בכללן חוץ מן הפתילה. שאין לך כיבוי

בשביל שתהא שואבת. ורבי יהודה מתיר: ה המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני גוים, מפני לסטים, מפני רוח רעה, ואם בשביל החולה שישן, פטור. כחם על הנר, כחם על השמן, כחם על הפתילה, חייב. ורבי יוסי פוטר בכללן חוץ מן הפתילה, מפני שהוא

[thereby. By extinguishing the flame he makes kindling material; i.e., he prepares the wick for easier lighting, since, by definition, one must extinguish the flame to make charcoal or singe the wick (see Mishnah 3 above) he is, in effect, performing a labor for its defined purpose].

(6) Women die in childbirth as a consequence of three sins [a woman in childbirth is in danger and requires special Divine protection]: because they are not observant of [the laws of] *niddah* [menstruants], *hallah* [the portion of the dough separated to be given to the priest], and the kindling of the [Sabbath] lights [because these are her responsibility].

(7) On the eve of the Sabbath, prior to nightfall, a man must say three things in his house: “Have you taken tithes [from the food we are to eat on the Sabbath]?” “Have you prepared the *eruv* [*tehumin*, thereby allowing us to walk further than two thousand cubits]?” “Kindle the [Sabbath] lamp.” When it is doubtful whether it is night [i.e., dark] or not [i.e., twilight], that which is certain[ly untithed] may not be tithed [and thereby be made fit for use], utensils may not be immersed [in

רבנו עובדיה מברטנורא

הצריך לגופו אלא כיבוי של פחמים וכיבוי של הבהוב פתילה שעושה הכיבוי להאחזי האור מהר כשירצה להדליקו. ואין הלכה כרבי יוסי: **שהוא עושה פחם**. שהוא מתכוין לעשותה עכשיו בכיבוי זה פחם, שתהא מהובהבת להאיר יפה: **ו בשעת לידתו**. בשעת סכנה מזומן פורענותא: **בחלה ובהדלקת הנר**. לפי שצרכי הבית הן והיא מצויה בבית תלויין בה: **ז צריך אדם לומר בתוך ביתו**. וצריך לממרינהו בניחותא כי היכי דלקבלו מיניה: **עם חשיכה**. כשהוא סמוך לחשיכה ויש עדיין שהות ביום לעשר ולערב, אבל קודם לחשיכה הרבה לא, דילמא פשעי ואמרי עדיין יש שהות ביום: **עשרתם**. לסעודת שבת, שאף אכילת עראי של שבת קובעת למעשר: **ערבתם**. עירובי תחומים וחצירות. והני תרתי שייך לממרינהו בלשון שאלה, דשמא כבר עשו, אבל בנר לא שייך למימר הדלקתם את הנר, דדבר הנראה לעין הוא אי אדליק אי לא אדליק: **ספק חשיכה**. מתחילת שקיעת החמה כל זמן שנראה כוכב אחד בלבד ודאי יום, וכל זמן שנראים שני כוכבים בינוניים הוא ספק חשיכה וקרוי בין השמשות ונותנים עליו חומרי יום וחומרי לילה, ומשיראו שלשה כוכבים בינוניים הוא ודאי לילה לכל דבר: **אין מעשרין את הודאי**. דתיקון מעליא הוא. ואע”ג דאינו אסור אלא משום שבות, קסבר האי תנא דגורו על השבות אף בין השמשות: **ואין מטבילין את הכלים**. להעלותן מידי טומאתן, דהוי כמתקן כלי ואית ביה נמי שבות: **ואין מדליקין את הנרות**. כל שכן, דספיקא דאורייתא הוא, וזו ואין צריך לומר זו קתני. ורבותי פירשו ואין מדליקין את הנרות, אין

a *mikvah*, and thereby be made fit for use], and the lights may not be kindled. But *demai* [produce regarding which there is a doubt whether or not tithes have been taken] may be tithed [because it is probable that tithes may have already been taken, and if so this action does not really make it fit for use]; an *eruv* [*hatzerot*, allowing the carrying in a common courtyard, since the carrying there is only Rabbinically prohibited, it] may be prepared [and this is not considered as fixing]; and hot food may be stored away [i.e., insulated to retain its heat].

רבנו עובדיה מברטנורא

אומרים לנברי להדליק: אבל מעשרים את הדמאי. ולא דמי למתקן, דרוב עמי הארץ מעשרין הן: ומערבין. עירובי חצרות דחומרא בעלמא הוא, אבל לא עירובי תחומין דיש להם סמך מקראי: וטומנין את החמין. בדבר שאינו מוסיף הבל, דאילו בדבר המוסיף הבל אפילו מבעוד יום אסור. וטעמא דטומנין את החמין בין השמשות בדבר שאינו מוסיף הבל, שלא אסרו להטמין את החמין בשבת עצמו בדבר שאינו מוסיף הבל אלא גזירה שמא ימצא קדירתו שנצטננה וירתחנה באור ונמצא מבשל בשבת, ובין השמשות ליכא למגזר בהכי, דסתם קדירות בין השמשות רותחות הן וליכא למיחש שמא נצטננה וירתחנה, הלכך טומנין את החמין בין השמשות אע"פ שאין טומנין בשבת: